



**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Συνεδρίαση : 50/19-12-2000

ΕΥΝ 3

**ΘΕΜΑ 7° : Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας :
Μελέτη συνολικής ανάδειξης Αρχαιολογικού Χώρου Φιλοπάππου
(Λόφοι Φιλοπάππου, Μουσείου, Πνύκας και Νυμφών).**

Κατά την συζήτηση του θέματος παρίσταται η κ. Αλ. Χωρέμη,
Προϊσταμένη της Α' ΕΠΚΑ.

Η εισηγήτρια κ. Ν. Βαλάκου, Προϊσταμένη του Τμήματος Χώρων της ΔΙΠΚΑ προσκομίζει σχετικό τοπογραφικό και ενημερώνει το Συμβούλιο ότι για τη μελέτη των λόφων Φιλοπάππου, Νυμφών και Πνύκας έχει ήδη γίνει στο ΚΑΣ μία προκαταρκτική συζήτηση, όπου αποφασίστηκε ο επανασχεδιασμός της μελέτης. Στην παρούσα Συνεδρίαση συζητείται η μελέτη εξ αρχής.

Η κ. Χωρέμη παίρνει το λόγο και ενημερώνει τα μέλη για το ότι ο χώρος, τον οποίον καλύπτει η μελέτη, περιλαμβάνει τρεις λόφους, του Φιλοπάππου, της Πνύκας και των Νυμφών, συνολικής έκτασης περίπου 700 στρεμμάτων. Υπάρχει μια ιδιαίτερη δυσκολία στη διαμόρφωση του χώρου, διότι φιλοξενεί πολλές χρήσεις, όπως το θέατρο Δώρας Στράτου, το «Ήχος και Φως» και στο χώρο της Πνύκας το Αστεροσκοπείο με τις εγκαταστάσεις του. Συνεπώς υπάρχουν ήδη περιφράξεις και διαμορφώσεις. Το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ είναι εκτός λόφου, αλλά εντάσσεται στην παρούσα μελέτη, όπου έχει ανατεθεί και ο σχεδιασμός της αποβάθρας των οχημάτων που μεταφέρουν τον κόσμο στους παραπάνω χώρους και στην Ακρόπολη.

Η οριοθέτηση του χώρου περιμετρικά προτείνεται να γίνει με ποικίλους τρόπους: Στο νότιο μέρος θα διατηρηθούν τα υπάρχοντα αναλήμματα με συμπληρώσεις, όπου απαιτείται. Τα αναλήμματα αυτά σημειώνονται στο τοπογραφικό με πράσινη γραμμή. Στα σημεία που η γραμμή αυτή είναι διακεκομμένη, προβλέπεται η ύπαρξη τοιχίου και κιγκλιδωμάτων. Δυτικά του Αστεροσκοπείου και της Πνύκας προβλέπεται ζώνη πρασίνου. Η Α' ΕΠΚΑ προτείνει να τοποθετηθεί ελαφριά περίφραξη και περικοκλάδα, διότι στο σημείο αυτό οι κλίσεις των πρανών είναι ομαλές και συνεπώς προσβάσιμες. Σε ορισμένα σημεία γύρω από την Πνύκα προτείνονται επιλεκτικά περιφράξεις, ενώ σταδιακά έχουν περιφραχθεί τμήματα κατά μήκος της οδού Αποστόλου Παύλου, διότι παρουσιάστηκαν κρούσματα βανδαλισμών. Λόγω του κατάφυτου του χώρου και του δύσβατου, η περιοχή της Πνύκας έχει γίνει άνδρο κατοικιών στοιχείων και συνεπώς απαιτείται περίφραξη. Το Αστεροσκοπείο διαθέτει δική του περίφραξη που περιλαμβάνει μεγάλο χώρο. Ο Διευθυντής του Αστεροσκοπείου έχει δεχθεί να καταργηθεί η υπάρχουσα περίφραξη και να περιορισθεί στην προστασία μόνον των κτηρίων του Αστεροσκοπείου. Πρόταση της Εφορείας είναι η ενοποίηση του χώρου του προβόλου της Αγ. Μαρίνας με το ιερό του Διός στο λόφο των Νυμφών, αλλά ακόμα δεν έχει ληφθεί απόφαση για τον τρόπο ενοποίησης, καθώς μέσω του πεζοδρόμου της οδού Αγ. Μαρίνας γίνεται



η πρόσβαση των οχημάτων στο χώρο στάθμευσης του Αστεροσκοπείου. Προτείνεται περίφραξη του προβόλου, ενώ στην οδό Αιγινίτου έχει ήδη τοποθετηθεί μία ελαφριά και καλαίσθητη περίφραξη. Στην οδό Αποστόλου Παύλου η Εφορεία συμφωνεί με την περίφραξη που είχε εγκριθεί στην πρόταση της πεζοδρόμησης της οδού. Ο χώρος με τη λιθόστρωτη οδό Πικιώνη, που παραδοσιακά είναι χώρος περιπάτου των Αθηναίων, καθώς εκεί βρίσκεται ο Αγ. Δημήτριος ο Λουμπαρδιάρης και το αναψυκτήριο, το εκκλησάκι του Αγ. Κωνσταντίνου και το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ, προτείνεται να μείνει εκτός περίφραξης. Επίσης προτείνεται η προσωρινή, εργοταξιακού τύπου, περίφραξη του χώρου στον οποίο βρίσκεται ο Ι. Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, πίσω από τα αυθαίρετα κτίσματα της οδού Λακκίου, μέχρι να διευθετηθεί το αμφισβητούμενο ιδιοκτησιακό καθεστώς της περιοχής. Προτείνεται επίσης ο περιορισμός του αύλειου χώρου του Ι. Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στον απολύτως απαραίτητο. Σύμφωνα με την έρευνα της Α' ΕΠΚΑ σώζεται η περίφημη Κοίλη οδός κάτω από το θέατρο Μπασιτιά και φτάνει στο σημείο που βρίσκεται ο Ναός. Συνεπώς προκειμένου να γίνει η κατάλληλη αρχαιολογική διαμόρφωση και να αποκαλυφθεί η αρχαία οδός Κοίλη, πρέπει ο χώρος του Ναού να περιοριστεί.

Η εισηγήτρια παρεμβαίνει προκειμένου να διευκρινισθεί το θέμα της περίφραξης του περιορισμένου αύλειου χώρου της Μεταμόρφωσης, τον οποίο θα ορίσει η Εφορεία.

Η κ. Χωρέμη εξηγεί ότι προτείνεται η τοποθέτηση ελαφριάς περίφραξης, εντός της οποίας θα συμπεριληφθούν οι σημαντικές αρχαιότητες του χώρου. Δηλώνει επίσης ότι η Α' ΕΠΚΑ δεν συμφωνεί με την κατεδάφιση των αναλημματικών τοίχων και την εκ νέου κατασκευή τους κατά μήκος της νότιας πλευράς, επί των οδών Παναιτωλίου και Μουσών, διότι τους θεωρεί ιδιαίτερα ανθεκτικούς. Οι μελετητές θεωρούν ότι αποτελούν απλή επένδυση του πρανούς του λόφου. Αντιθέτως η Εφορεία θεωρεί η απορροή ομβρίων υδάτων και η διέλευση των δικτύων μπορούν να αντιμετωπισθούν από τον υπάρχοντα αγωγό και τη διέλευση των δικτύων. Η Α' ΕΠΚΑ προτείνει τη μελλοντική μεταφορά του θεάτρου Δώρας Στράτου στο νότιο τμήμα του λόφου Φιλοπάππου. Η εσωτερική περίφραξη του θεάτρου Δώρας Στράτου, για όσο διάστημα αυτό λειτουργεί, θα πρέπει να περιοριστεί στις απολύτως απαραίτητες εγκαταστάσεις και το Ίδρυμα που το χρησιμοποιεί να προβεί στον ευπρεπισμό των εγκαταστάσεων. Παράλληλα προτείνει το θέατρο Μπασιτιά να διαλυθεί και η ΔΑΑΜ να δημοπρατήσει τη μελέτη ανάπλασης του χώρου. Επίσης προτείνεται η κατάργηση της εσωτερικής περίφραξης του Αστεροσκοπείου και του χώρου της Πνύκας. Παράλληλα προτείνεται η μεταφορά των εγκαταστάσεων του «Ήχος και Φως», ώστε να μπορεί να ενοποιηθεί ο χώρος που ταυτόχρονα είναι άλσος και αρχαιολογικό πάρκο. Η Εφορεία υιοθετεί την πρόταση των μελετητών για μεταφορά της περίφραξης της οδού Αιγινίτου λίγο ανατολικότερα, ώστε να αναδειχθεί το ανάγλυφο και η ανιούσα προς την Πνύκα οδός, που αποτελεί τη συνέχεια της αρχαίας οδού. Η περίφραξη διακόπτεται από επτά εισόδους. Η πρώτη βρίσκεται στην αρχή του πλακόστρωτου της οδού Πικιώνη.

Ο κ. Ζιρώ παρεμβαίνει ενημερώνοντας το ΚΑΣ ότι ένα από τα οφέλη της υποχώρησης της περίφραξης στον Αγ. Δημήτριο το

Λουμπαδιάρη και στο παρκάκι πίσω από το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ, είναι ότι απομακρύνονται επίσης ένα κτήριο που θα είχε χρήση φυλακίου και ένα επίμηκες κτίσμα 11 μέτρων που θα στέγαζε τις τουαλέτες. Προτείνει τη δημιουργία ενός info-kiosk μικρών διαστάσεων, από το οποίο οι επισκέπτες θα μπορούν να πάρουν πληροφορίες για το χώρο που πρόκειται να επισκεφθούν. Επισημαίνει ότι στο συγκεκριμένο σημείο δεν απαιτείται φυλάκιο, ενώ οι τουαλέτες θα μπορούσαν να μεταφερθούν σε άλλη θέση.

Η κ. Χωρέμη συμφωνεί ότι προβλέπονται επαρκείς χώροι υγιεινής για την εξυπηρέτηση του αναψυκτηρίου Λουμπαδιάρη και της αποβάθρας οχημάτων του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ. Παράλληλα παρατηρεί ότι επειδή το ισόγειο του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ δεν δίδεται για να χρησιμοποιηθεί ως πληροφοριακό κέντρο, η περιοχή χρειάζεται ένα info-kiosk. Η πρώτη είσοδος (Ε1) προτείνεται να μετατοπισθεί στη διασταύρωση των λιθόστρωτων προς το μνημείο Φιλοπάππου και Πνύκας, όπου πιθανώς θα τοποθετηθεί ένα απλό, ελαφρύ φυλάκιο. Η δεύτερη είσοδος (Ε2) βρίσκεται στην περιοχή του θεάτρου Μπαστιά, δηλαδή νότια του Ι. Ναού Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. Ο περιορισμός των διαστάσεων της εισόδου, γύρω στα 17 τ.μ., δίνει στην είσοδο τη μορφή πληροφοριακού φυλακίου εισόδου. Ακολουθεί η είσοδος (Ε3), που βρίσκεται στην οδό Αιγινίτου, στην περιοχή που οδηγεί στην Πνύκα. Η σημερινή θέση της εισόδου (Ε4) στην περιοχή του Αστεροσκοπείου, θα επανεξεταστεί, εφόσον λυθεί το θέμα πρόσβασης στο Αστεροσκοπείο.

Ο κ. Ζιρώ ενημερώνει το Συμβούλιο ότι η είσοδος (Ε3) είναι παραδοσιακή. Το 1983, όταν έγινε η περίφραξη, η είσοδος (Ε3) τοποθετήθηκε σε θέση που προϋπήρχε είσοδος. Ο κ. Ζιρώ προτείνει η είσοδος (Ε3) να μετατοπισθεί προς τη συμβολή των οδών Αιγινίτου και Αποστόλου Παύλου, εκεί όπου βρίσκεται η αρχαία οδός που ανεβαίνει προς την Πνύκα.

Η κ. Χωρέμη αναφέρει ότι πρόκειται συνολικά για επτά εισόδους από τις οποίες οι δύο είναι οι κύριες. Οι διαστάσεις τους έχουν περιοριστεί πάρα πολύ. Η είσοδος (Ε5) βρίσκεται στην οδό Ακταίου και η Ε7 στην οδό Λαλαίων, όπου δεν υπάρχουν αρχαιότητες και ο Δήμος έχει προχωρήσει σε διαμορφώσεις. Εκτός από τις εισόδους προτείνονται και διαδρομές. Με κόκκινο χρώμα σημειώνεται η αρχαία οδός Κοίλη, η οποία έχει αποκαλυφθεί σε μήκος 350 μέτρων έως το θέατρο Μπαστιά. Οι μελετητές προτείνουν η όδευση, που ονομάζεται «Διαδρομή Α» να γίνεται από τη νότια πλευρά της αρχαίας οδού, με το σκεπτικό ότι μόνον το νότιο όριο της οδού έχει αποκαλυφθεί. Επειδή πρόσφατα αποκαλύφθηκε το βόρειο όριο της οδού, καθώς και τάφοι και ταφικοί περίβολοι, η Α' ΕΠΚΑ, προτείνει να γίνεται η όδευση από παράλληλο της αρχαίας οδού χωμάτινο δρόμο, αλλά όχι από τη νότια πλευρά, επειδή εκεί υπάρχουν λαξεύματα που θα κινδυνεύσουν. Αντίθετα η όδευση μπορεί να γίνει παράλληλα της αρχαίας οδού, σε σχεδόν έτοιμο χωμάτινο μονοπάτι, που θα ξεκινά από την οδό Πικιώνη έως το θέατρο Μπαστιά. Το μόνο που χρειάζεται είναι το επίστρωμα να γίνει πιο σταθερό και ομαλό. Η «Διαδρομή Β» είναι προς το βόρειο τμήμα, προς την Πνύκα. Η ένσταση της Εφορείας ως προς την πρόταση των μελετητών αφορά στην περιοχή των στοών στο χώρο της Πνύκας, όπου

προτείνεται να μη γίνει επίστρωση με σκληρά υλικά, αλλά να μείνει ο βράχος ως έχει πάνω από τις στοές, διότι πρόκειται για περιοχή με λίγους επισκέπτες και συνεπώς δεν φθείρεται ο φυσικός βράχος. Ως προς την προτεινόμενη «Διαδρομή Γ», δηλαδή την όδευση προς Φιλοπάππου, η Α' ΕΠΚΑ είναι σύμφωνη με την πρόταση.

Στη συνέχεια η κ. Χωρέμη αναφέρεται σε πρόταση των μελετητών για ανέγερση Περιβαλλοντικού Περίπτερου με πληροφορίες για την πανίδα και τη χλωρίδα της περιοχής, στο νότιο τμήμα του λόφου του Φιλοπάππου, όπου βρίσκεται ένα παλαιό λατομείο. Αναφέρει επίσης ότι σε 15 σημεία που στο τοπογραφικό σημειώνονται με κίτρινο χρώμα, η μελέτη προβλέπει χώρους στάσης και θέασης. Τα περισσότερα σημεία βρίσκονται στην ανατολική πλευρά του χώρου και μόνον ένα ή δύο στη δυτική. Προβλέπεται διαμόρφωση με χώμα, ή πετρευσμένο κουρασάνι, κτιστά, πέτρινα παγκάκια κλπ.

Η κ. Χωρέμη επανέρχεται στο θέμα των εισόδων τονίζοντας ότι η Ε1 καταργείται διότι βρίσκεται κοντά η αποβάθρα του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ και έτσι μένει ελεύθερο το τρίγωνο που δημιουργείται εκατέρωθεν του λιθόστρωτου της οδού Πικιώνη.

Ως προς την προτεινόμενη μορφή των φυλακίων, η κ. Χωρέμη επί των σχεδίων των μελετητών εξηγεί, ότι προβλέπεται η κατασκευή ορθογωνίων κτηρίων, διαστάσεων 1,90X1,90μ. Ως προς τα υλικά κατασκευής, η Εφορεία προτείνει ξύλο και για το σκελετό, χάλυβα αμμοβολημένο με αντοχή στην ύπαιθρο, ενώ δεν συμφωνεί με την τοποθέτηση περσίδων. Η κ. Χωρέμη εξηγεί ότι απαιτείται και δεύτερη φάση μελέτης των φυλακίων με μακέτα και λεπτομερή κατασκευαστικά στοιχεία. Εφ' όσον εγκριθεί η προτεινόμενη μορφή, τότε θα υποβληθούν λεπτομερή σχέδια για το κατασκευαστικό μέρος.

Στη συνέχεια η κ. Χωρέμη θέτει το θέμα της αποβάθρας του Διονύσου που έχει ενταχθεί στη μελέτη. Αφορά στη στάθμευση 18 τουριστικών λεωφορείων που θα μεταφέρουν επισκέπτες. Επειδή το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ εξακολουθεί να λειτουργεί, προβλέπονται 20 θέσεις στάθμευσης ιδιωτικών Ι.Χ. καθώς και επαρκείς χώροι υγιεινής. Ο χώρος μπροστά από το εστιατόριο ήδη είναι διαμορφωμένος με πλάκες Βεζουβίου. Η πρόταση των μελετητών, εφ' όσον εγκρινόταν το κτήριο της εισόδου Ε1, αφορούσε σε νέα διαμόρφωση με σκαλάκια κλπ. Επειδή δεν προβλέπεται είσοδος στο σημείο αυτό, πιθανώς δεν χρειάζεται να γίνουν οι προτεινόμενες διαμορφώσεις και να περιορισθούν στο χώρο του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

Ο κ. Ι. Σαβαλάνος ζητά να διευκρινισθεί ο τρόπος συσχέτισης των παραπάνω διαμορφώσεων με την οδό Διονυσίου Αρεοπαγίτου καθώς και εάν η μελέτη έχει ασχοληθεί με τα υλικά που προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν.

Ο κ. Ζιρώ παίρνει το λόγο και αναφέρει ότι η μελέτη προέβλεπε την απομάκρυνση των πλακών Βεζουβίου από τη σημερινή τους θέση και την τοποθέτησή τους μπροστά από το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ. Στο τμήμα των αποβαθρών προβλεπόταν απλό γκρο μπετόν χωρίς άλλο υλικό και τα πεζοδρόμια ακολουθούν τον τύπο των πλακοστρώσεων της οδού Πικιώνη. Η διαμόρφωση αυτή όμως συσχετίστηκε με την προτεινόμενη θέση της εισόδου (Ε1). Εφόσον αλλάζει η θέση της, παραμένει η υφισταμένη διαμόρφωση, με μόνη εξαίρεση τη χρήση του γκρο-μπετόν



στις αποβάθρες οχημάτων. Ο κ. Ζιρώ παρατηρεί ότι οι προτεινόμενοι χώροι υγιεινής είναι πολύ μικροί και συνεπώς ανεπαρκείς για τόσο μεγάλη προσέλευση ανθρώπων. Ο ίδιος προτείνει μια διαφορετική χωροθέτησή τους, αφού προηγουμένως ερευνηθεί ο χώρος ώστε να διαπιστωθεί μήπως υπάρχουν αρχαία.

Η κ. Χωρέμη αναφέρει ότι έχει υποβληθεί επίσης κάποια προκαταρκτική μελέτη ηλεκτρομηχανολογικών δικτύων, τα οποία ενσωματώνονται στις διαδρομές. Για το δίκτυο πυρόσβεσης προβλέπονται αυτόματα «κανονάκια» που θα εκσφενδονίζουν νερό.

Ως προς τη μεταφορά των εγκαταστάσεων επαναλαμβάνει την επιθυμία της Εφορείας για μεταφορά του «ΗΧΟΣ & ΦΩΣ» από το χώρο της Πνύκας. Προτείνεται η μετεγκατάστασή του στο λόφο του Κυνοσάργους, στην πλατεία του Αγίου Ιωάννου. Επίσης προτείνεται η μεταφορά του θεάτρου Δώρας Στράτου στο νότιο μέρος του λόφου, όπου υπάρχει το παλιό λατομείο, ώστε να είναι δυνατή η ανάπλαση του χώρου που καταλαμβάνει σήμερα το θέατρο, διότι από εκεί περνούν αρχαίες διαδρομές.

Η Πρόεδρος επισημαίνει ότι η μεταφορά του «ΗΧΟΣ & ΦΩΣ» και των εγκαταστάσεών του θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με τον ΕΟΤ.

Η κ. Χωρέμη τέλος θίγει το θέμα των ερειπίων αυθαιρέτων της οδού Λακκίου, τα οποία έχουν μετατραπεί σε άνδρα ναρκομανών. Τονίζει ότι δεν καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση και η δαπάνη μεταφοράς τους δεν είναι μεγάλη. Είναι δυνατόν να εξυγιανθεί ο συγκεκριμένος χώρος που συνεχίζονται τα λαξεύματα.

Στο σημείο αυτό προσήλθε ο κ. Α. Ρωμανός, εκπρόσωπος της ΕΑΧΑ ΑΕ.

Ο κ. Ι. Σαβαλάνος ρωτά εάν ο προτεινόμενος τύπος φυλακίου εισόδου προσαρμόζεται στο συγκεκριμένο χώρο ή αποτελεί κομμάτι μιας γενικότερης ρύθμισης που ισχύει σε όλο το πρόγραμμα Ενοποίησης. Το δεύτερο ερώτημά του αφορά στο θέμα της απομάκρυνσης του θεάτρου Δώρας Στράτου από το χώρο που υπάρχουν αρχαία, τα οποία εντοπίζονται και αναδεικνύονται σταδιακά. Επιθυμεί να γνωρίζει εάν υπάρχει πρόταση μετακίνησής του. Το τρίτο ερώτημά του έχει σχέση με τις επτά εισόδους των τριών λόφων. Κατά πόσον έχει αντιμετωπιστεί το θέμα ασφάλειας και εποπτείας του χώρου σε σχέση με όλες τις εισόδους. Η τελευταία του ερώτηση αφορά στο Ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Ζητά να διευκρινισθεί εάν εντάσσεται στο κομμάτι της μελέτης ή όχι.

Ο κ. Ρωμανός ως προς το θέμα του θεάτρου Δώρας Στράτου αναφέρει ότι η αρχική σκέψη ήταν να μεταφερθεί σε λόφο που βρίσκεται στα Πετράλωνα, κοντά στην λεωφόρο Χαμοστέρας. Η πρόταση αυτή δεν έχει διερευνηθεί, ενώ η θέση του λατομείου, για την οποία αρχικά η εταιρεία είχε αντιρρήσεις, τώρα θεωρείται σαν μια καλή εναλλακτική θέση του θεάτρου, διότι οι άλλες προτάσεις είναι ασαφείς και αόριστες.

Για το θέμα της ασφάλειας του χώρου εξαιτίας των επτά φυλακίων, αναφέρει ότι η θέση τους είχε συμφωνηθεί μεταξύ των μελετητών, της κ. Λαζαρίδου, της Α' ΕΠΚΑ, και των υπολοίπων αρμοδίων, λαμβάνοντας υπ' όψιν την κίνηση των επισκεπτών. Ως προς το θέμα της φύλαξης, το



σκεπτικό ήταν η εν λόγω περιοχή να λειτουργεί όχι ως αρχαιολογικός χώρος αλλά ως αρχαιολογικό πάρκο, όπως λειτουργεί ο Εθνικός Κήπος. Ο χώρος γύρω από τον Αγ. Δημήτριο, προτιμήθηκε να αποτελεί μία ζώνη εκτός περιφράξης. Επισημαίνει ότι από τα φυλάκια ελέγχεται η κίνηση των επισκεπτών, ενώ προβλέπεται να κλείνουν την ίδια ώρα με τα φυλάκια των υπολοίπων κήπων στην Ελλάδα, δηλαδή μετά την δύση του ηλίου.

Ως προς τη μορφή του φυλακίου αναφέρει ότι η ΕΑΧΑ έχει ζητήσει από τους μελετητές να προσαρμοστούν σε ορισμένες κατευθύνσεις που αφορούν στην τυποποίηση διαστάσεων και ορισμένων εναλλακτικών υλικών. Η πρόταση που κατατέθηκε εντάσσεται στα πλαίσια που καθόρισε η ΕΑΧΑ, αλλά στο υπάρχον σχέδιο το αντικείμενο φαίνεται μεμονωμένο διότι δεν εντάσσεται στον χώρο. Πρόκειται για σχέδιο που αφορά στο κατασκευαστικό μέρος του, στον τύπο και στα υλικά. Η πρόταση της ΕΑΧΑ είναι η μία όψη των φυλακίων να είναι αυστηρά τυποποιημένη και να φέρει επιγραφή όπου θα αναγράφεται ο θεσμός του Υπουργείου Πολιτισμού, η Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων και ο συγκεκριμένος χώρος στον οποίο εισέρχεται ο επισκέπτης. Με αυτόν τον τρόπο προσδίδεται μία ταυτότητα όχι μόνο στο χώρο του Φιλιπάππου, αλλά και σε ολόκληρο τον ενοποιημένο αρχαιολογικό χώρο. Προσθέτει ότι τα παραπάνω στοιχεία των φυλακίων μπορούν να ενταχθούν στις προτεινόμενες διαστάσεις, οι οποίες είναι δυνατόν να υλοποιηθούν με διαφορετικά υλικά.

Στο σημείο αυτό προσήλθε ο μελετητής κ. Α. Νουκάκης.

Ο κ. Σαβαλάνος παρατηρεί ότι ο τύπος φυλακίου που προβλέπεται να καλύψει τις επτά εισόδους και γενικότερα τον ενοποιημένο αρχαιολογικό χώρο, τού δημιουργεί την αίσθηση ότι δύσκολα μπορεί να προσαρμοστεί στο συγκεκριμένο φυσικό περιβάλλον, ενώ θεωρεί λανθασμένη την τεράστια ποικιλία υλικών από χαλκό, γυαλί, λαμαρίνα, ξύλο και κόντρα πλακέ θαλάσσης. Ζητά από τον κ. Νουκάκη να ξεκαθαρίσει εάν όντως αυτή είναι η κατεύθυνση που θα ακολουθηθεί στο θέμα των φυλακίων ή υπάρχει και κάποια άλλη πρόταση, η οποία δεν είναι γνωστή.

Ο κ. Νουκάκης εξηγεί ότι εσωτερικά προβλέπονται επενδύσεις με κόντρα πλακέ θαλάσσης, εξωτερικά από λαμαρίνα, μέταλλο, γυαλί και σε κάποιες περιπτώσεις από ξύλινες περσίδες. Αυτά είναι τα στοιχεία των φυλακίων, για τα οποία δεν απαιτούνται θεμελιώσεις, διότι εδράζονται με τρόπο που να μην φθείρεται το υπόστρωμά τους, καθώς στην περιοχή υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα. Απαντώντας σε ερώτηση του κ. Σαβαλάνου, εάν πιστεύει ότι μπορεί να λειτουργεί σαν δείγμα επαναλαμβανόμενο, ο κ. Νουκάκης απαντά ότι πρόκειται για ένα μοντέλο που μπορεί να πολλαπλασιάζεται.

Ο κ. Χ. Μπούρας, ως προς το προτεινόμενο Οικολογικό Περίπτερο, ζητά να μάθει ποιός το προτείνει, ποιός είναι ο σκοπός του και ποιά η δαπάνη του.

Ο κ. Ρωμανός απαντά ότι αποτελεί πρόταση των μελετητών, αλλά ο κ. Νουκάκης διευκρινίζει ότι οι μελετητές αρχικά είχαν προτείνει μία διαφορετική διαμόρφωση, δηλαδή παιδότοπου, θεωρώντας ότι η

περιοχή αυτή στρέφεται προς την γειτονιά και είναι κατά κάποιον τρόπο αποκομμένη από τον κυρίως αρχαιολογικό χώρο. Στην πορεία οι μελετητές υιοθέτησαν την πρόταση του Περιβαλλοντικού Περίπτερου, θεωρώντας την ιδέα της Εφορείας.

Ο κ. Μπούρας επισημαίνει ότι τα Συμβούλιο δεν εγκρίνει μια τέτοια κατασκευή, που θα αυξήσει πάρα πολύ τα έξοδα χωρίς να σχετίζεται άμεσα με την αρχαιολογική σημασία του λόφου. Στη συνέχεια ρωτά τον κ. Ρωμανό εάν η αποκατάσταση της εκκλησίας του Αγ. Δημητρίου και του αναψυκτηρίου Λουμπαρδιάρη, θα γίνει με δαπάνες της Εταιρείας ή όχι. Δηλώνει ότι αισθάνεται ντροπή ένα τόσο σημαντικό έργο του Πικιώνη να βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση. Ρωτά επίσης τον κ. Ρωμανό εάν υπάρχουν προτάσεις προς το φορέα που αργότερα θα διαχειρίζεται το αναψυκτήριο, που θα πειθαρχήσουν και όσους κάνουν χρήση της εκκλησίας.

Ο κ. Ρωμανός αναφέρει ότι η αποκατάσταση των παραπάνω θα μελετηθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού, την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων.

Η κ. Χωρέμη παρεμβαίνει δηλώνοντας ότι ήδη από την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων έχει γίνει σε μεγάλη έκταση επισκευή του λιθόστρωτου Πικιώνη, αλλά δυστυχώς, παρότι έχει απαγορευθεί η πρόσβαση των λεωφορείων και έχει ζητηθεί η συνδρομή της Τροχαίας για αυτό, το καλοκαίρι συνεχώς κυκλοφορούν οχήματα προκειμένου να προσεγγίσουν τις εγκαταστάσεις του «ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΦΩΣ».

Ο κ. Μπούρας διευκρινίζει ότι δεν ανησυχεί για τη συντήρηση των λιθόστρωτων, αλλά για την καταστροφή του ξύλινου προπύλου, της εκκλησίας, και του περίπτερου, από αυθαίρετες επεμβάσεις.

Η κ. Χωρέμη δηλώνει ότι έχει επιληφθεί του θέματος η 1^η Εφορεία Νεωτέρων η οποία έχει προχωρήσει στην επισκευή του ξύλινου προπύλου.

Ο κ. Ι. Τουράτσογλου ρωτά εάν η πρόσβαση στις προβλεπόμενες εισόδους γίνεται από πεζούς ή έχουν προβλεφθεί και χώροι στάθμευσης. Επίσης εάν η προτεινόμενη τυποποίηση των φυλακίων ισχύει και για τη μορφολογία της περίφραξης.

Ο κ. Ρωμανός απαντά ότι έχει προταθεί μία κοινή τυπολογία περίφραξης. Όσον αφορά στις εισόδους, η ΕΑΧΑ και για τις έξι μελέτες, συμπεριλαμβανομένης της μελέτης Διονυσίου Αρεοπαγίτου και Αποστόλου Παύλου, έχει ζητήσει από τους μελετητές να προσαρμοσθούν σε μία κοινή μορφή. Τελικά όλες οι Ομάδες Μελέτης έχουν ακολουθήσει μία κλασική μορφή εισόδων, οι οποίες δεν είναι παντού όμοιες. Στο μόνο σημείο στο οποίο υπάρχει πρόβλεψη στάθμευσης λεωφορείων, είναι η αποβάθρα του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ. Ως προς την πρόβλεψη χώρων στάθμευσης επισκεπτών με Ι.Χ., στις περισσότερες περιπτώσεις εισόδων είναι αδύνατη. Από την αρχή το σκεπτικό ήταν να μην ενθαρρυνθεί η στάθμευση των Ι.Χ., καθώς θα ήταν σχεδόν αδύνατον να εξευρεθούν θέσεις στάθμευσης εντός αστικού ιστού, όπου θα απαιτούνταν γκαράζ ή απαλλοτριώσεις χώρων, για τις οποίες δε διατίθενται κονδύλια.

Η κ. Χωρέμη συμπληρωματικά αναφέρει ότι ο μόνος χώρος στάθμευσης που υπάρχει είναι το πάρκινγκ του θεάτρου Δώρας

Στράτου, όπου στο υπάρχον πλάτωμα δίδεται η δυνατότητα στάθμευσης αυτοκινήτων όχι μεγάλων διαστάσεων.

Ο κ. Νουκάκης παίρνει το λόγο γνωστοποιώντας στο Συμβούλιο ότι η πρόταση μελέτης προβλέπει έναν εκτεταμένο χώρο πάρκινγκ στη δυτική πλευρά του λόφου, που σήμερα είναι χώρος νταμαριού. Εκεί μπορεί να δημιουργηθεί ένας χώρος πάρκινγκ σε συνδυασμό με την προτεινόμενη στο χώρο είσοδο. Πρόκειται για την πρόταση παρέμβασης στην περιοχή της Πύλης των Μακρών Τειχών, δηλαδή στον άλλο πόλο της Κοίλης οδού.

Στη συνέχεια, απαντώντας σε ερώτηση της κ. Η. Ζερβουδάκη για τις προτεινόμενες κατασκευές στους χώρους θέασης, ο κ. Νουκάκης δηλώνει ότι σε αυτή τη φάση της προμελέτης απλώς ορίζονται οι χώροι θέασης και κάποια μικρά καθιστικά, ενώ αποφεύγονται οι κατασκευές. Εφόσον εγκριθούν οι προτεινόμενες θέσεις, θα υποβληθεί η β' φάση της μελέτης με προτάσεις για τα κατασκευαστικά στοιχεία των χώρων.

Ο κ. Δ. Ζιρώ, ως προς τις θέσεις των εισόδων, παρατηρεί ότι η γνωμοδότηση του ΚΑΣ του 1998 έκανε λόγο για έξι συγκεκριμένες θέσεις εισόδων. Στην εξεταζόμενη μελέτη προτείνεται και έβδομη είσοδος, στη συμβολή των οδών που οδηγούν προς το Αστεροσκοπείο. Αντίθετα στην Απόφαση του '98 προβλέπεται η ένωση της αρχαίας Αγοράς και της Πνύκας δια της γωνίας της Διονυσίου Αρεοπαγίτου.

Ο κ. Νουκάκης δηλώνει ότι η προτεινόμενη θέση της εισόδου Ε7 στη συμβολή των οδών Οτρυνέων και Αιγινίτου είναι πολύ σημαντική και λειτουργική, διότι εξυπηρετεί την πρόσβαση προς το εν λειτουργία Αστεροσκοπείο.

Ο κ. Ζιρώ επισημαίνει ότι δεν έχει αντίρρηση για την έβδομη είσοδο, αλλά θεωρεί ότι πρέπει να ακολουθηθεί επίσης η κατεύθυνση που δόθηκε από το ΚΑΣ το 1998 και να γίνει η είσοδος που ενώνει την Αρχαία Αγορά με την Πνύκα.

Ο κ. Νουκάκης παρατηρεί ότι για να είναι λειτουργική αυτή η είσοδος πρέπει να προηγηθούν επεμβάσεις στα οικοδομικά τετράγωνα που θα εξασφαλίσουν τη σύνδεση Αγοράς-Πνύκας.

Ο κ. Ζιρώ επισημαίνει ότι η εν λόγω είσοδος παραδοσιακά χρησιμοποιείται από κατοίκους των οικοδομικών τετραγώνων. Το θέμα δεν είναι η σύνδεση των οικοδομικών τετραγώνων της σύγχρονης πόλης με την Πνύκα, αλλά η ένωση του αρχαίου δρόμου της Αγοράς με την Πνύκα δια της αρχαίας οδού.

Η κ. Χωρέμη παρατηρεί ότι εξαιτίας των νέων λαξευμάτων και των λειψάνων που έχουν βρεθεί στη θέση αυτή, δεν υπάρχει δυνατότητα χωροθέτησης ενός φυλακίου στη θέση αυτή.

Η Πρόεδρος ρωτά εάν τελικά προτείνονται οκτώ εισοδοί και η κ. Χωρέμη απαντά ότι καταργείται η χωροθέτηση της εισόδου Ε3, η οποία μετατοπίζεται στη συμβολή των οδών Αιγινίτου και Πνύκας.

Η κ. Φουντούκου και ο κ. Μπούρας επισημαίνουν ότι η γνωμοδότηση του '98, βάσει των υποβληθέντων μελετών, προέβλεπε ορισμένες επεμβάσεις, όπως τη δημιουργία υπαίθριας Διεθνούς Έκθεσης Γλυπτικής BIENNALE, υπό την προϋπόθεση ότι θα οργανωθεί στο χώρο του λατομείου και όχι πίσω από το ΔΙΟΝΥΣΟ. Οι επεμβάσεις αυτές δεν πραγματοποιήθηκαν.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο κ. Α. Κολώνας ρωτά τον κ. Ρωμανό, εάν η Ε.Α.Χ.Α. λειτουργεί σύμφωνα με τις αποφάσεις του ΚΑΣ. Αναφέρεται στο περιστατικό της μελέτης του Ολυμπίου, όπου οι μελετητές προχώρησαν σε περισσότερες επεμβάσεις από όσες προέβλεπε η απόφαση του ΚΑΣ. Στην πορεία, σε επόμενη Συνεδρίαση του ΚΑΣ απορρίφθηκε η πρότασή τους, διότι ερχόταν σε αντίθεση με όσα προέβλεπε η παλαιότερη απόφαση.

Ο κ. Ρωμανός απαντά ότι ασφαλώς και ακολουθούνται οι Αποφάσεις, αλλά υπενθυμίζει στο Συμβούλιο ότι η τότε Υπουργός Πολιτισμού είχε θέσει χρονικό όριο υλοποίησης των έργων το έτος 2004. Με τη λογική αυτή αποκλείστηκε μια σειρά έργων. Δηλώνει ότι είναι διαθέσιμη η σχετική αλληλογραφία.

Η κ. Φουντούκου επισημαίνει ότι κάθε μελέτη πρέπει να ολοκληρώνεται και σε περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθεί συνολικά, να υλοποιείται κατά φάσεις. Κατά τη γνώμη της δεν μπορεί να υλοποιηθεί η αποσπασματική μελέτη ενός έργου.

Η Πρόεδρος παρεμβαίνει διευκρινίζοντας ότι υπήρξε μια διαφοροποίηση εντολών με κριτήριο το τι είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μέχρι το συγκεκριμένο χρονικό όριο του έτους 2004. Δόθηκαν ορισμένες εντολές και από εκεί και πέρα η ΕΑΧΑ προχώρησε σε αναθέσεις. Στην παρούσα Συνεδρίαση αυτό το οποίο πρέπει να εξετασθεί είναι οι νέες προτάσεις σε σχέση με την προηγούμενη Απόφαση και τις εντολές που έλαβε η Ε.Α.Χ.Α.

Ο κ. Ρωμανός, εκτός από το ζήτημα διαδικασίας το οποίο τέθηκε και απαντήθηκε από την Πρόεδρο, δηλώνει ότι οφείλει μία απάντηση στην κ. Φουντούκου σχετικά με το εάν είναι λογικό να αντιμετωπίσει κανείς αποσπασματικά μία μελέτη. Αναφέρει ότι δεν είναι πρωτόγνωρο ο μελετητής να κάνει κάποιες προτάσεις και η Αρχαιολογική Υπηρεσία να θέτει περιορισμούς. Κατά την προσωπική του άποψη σε έναν αρχαιολογικό χώρο σαν του Φιλοπάππου, δεν υπάρχει μια τέτοια εσωτερική ενότητα, που εάν καταργηθεί κάποιο από τα στοιχεία της να μη μπορεί να προχωρήσει το έργο.

Στο σημείο αυτό αποχωρούν οι κ. κ. Α. Ρωμανός και Α. Νουκάκης.

Η κ. Βαλάκου απαριθμεί τα σημεία της μελέτης που συζητήθηκαν. Όσον αφορά στην περίφραξη και στην οριοθέτηση του χώρου, το Συμβούλιο αποδέχεται την προτεινόμενη οριοθέτηση και περίφραξη, με εξαίρεση τον χώρο στην αρχή του λιθόστρωτου Πικιώνη, τα εκατέρωθεν αλσύλλια, τους χώρους πρασίνου και τους χώρους του Ι. Ν. Αγ. Δημητρίου και του αναπαυτηρίου Λουμπαρδιάρη. Επομένως η είσοδος Ε1 μεταφέρεται σε σημείο παραπλεύρως του λιθόστρωτου Πικιώνη, κοντά στο Δίπυλο υπέρ των Πυλών, όπως ακριβώς προβλέπεται στην Απόφαση του '98. Η εισηγήτρια επισημαίνει ότι εφόσον γίνεται νέα είσοδος, πρέπει να προβλεφθεί η εγκατάσταση του μικρότερου δυνατού φυλακίου. Μία διαφοροποίηση της μελέτης είναι ότι αντίστοιχα με την κατάργηση της εισόδου Ε1, καταργείται το κτήριο της εισόδου αυτής με όλες τις προβλεπόμενες χρήσεις, όπως οι χώροι υγιεινής. Δεν εγκρίνεται η ανακατασκευή του αναλημματικού τοίχου στη νότια πλευρά του λόφου των Νυμφών, αλλά η διατήρηση του υπάρχοντος και η αποκατάστασή

του, στα σημεία που έχει υποστεί βλάβη. Διατηρείται επίσης ο εσωτερικός αγωγός των ομβρίων υδάτων, ο οποίος λειτουργεί σωστά όσον αφορά στην απορροή των υδάτων. Όπου είναι δυνατόν μπορεί να γίνει τοποθέτηση νέων δικτύων του ηλεκτομηχανολογικού δικτύου.

Επί της οδού Ακταίου, προβλέπεται οριοθέτηση του χώρου μόνο με ζώνη πρασίνου. Η Υπηρεσία συμφωνεί με τη διατήρηση της ζώνης πρασίνου, αλλά συγχρόνως προτείνεται η τοποθέτηση ελαφρού κιγκλιδώματος, το οποίο μπορεί να συνδυαστεί με το πράσινο. Δεν συμφωνεί με τη μορφή μεγάλου κιγκλιδώματος. Ως προς την περίφραξη και την οριοθέτηση δεν υπάρχει διαφοροποίηση σε κάποιο άλλο σημείο. Ακριβώς μπροστά από την Πνύκα υιοθετείται ό,τι αποδέχτηκε το Συμβούλιο από τη μελέτη πεζοδρόμησης της οδού Αποστόλου Παύλου.

Στην περιοχή του Αστεροσκοπείου, θα ενοποιηθεί ο πρόβολος της Αγ. Μαρίνας και το Ιερό του Διός με το λόφο των Νυμφών, εφόσον επιλυθεί το θέμα της πρόσβασης του Αστεροσκοπείου. Προβλέπεται η διατήρηση του χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων για αποκλειστική χρήση των εργαζομένων στο Αστεροσκοπείο, πλησίον της εισόδου Ε4, η οποία διατηρείται. Ως προς τις εσωτερικές περιφράξεις, καταργείται η εσωτερική περίφραξη του θεάτρου Δώρα Στράτου, εφόσον αυτό μεταφερθεί στη θέση που σημειώνεται στο σχέδιο της γενικής διατάξεως, σε παλαιό λατομείο στο νότιο πρानές των λόφων. Επίσης καταργούνται οι εσωτερικές περιφράξεις στο λόφο της Πνύκας, εφόσον μεταφερθεί η λειτουργία του «ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΦΩΣ».

Ο κ. Σαβαλάνος ως προς την απομάκρυνση και μεταφορά του θεάτρου Δώρας Στράτου, αναφέρει ότι σε σχέση με την προηγούμενη απόφαση, υπάρχουν κάποια πολύ συγκεκριμένα δεδομένα. Στο χώρο του θεάτρου Μπαστιά προχώρησε η ανασκαφή και συνεπώς δεν είναι δυνατή η μεταφορά του θεάτρου Δώρας Στράτου εκεί, όπως προέβλεπε η προηγούμενη απόφαση.

Η εισηγήτρια παρατηρεί ότι στο χώρο εγκατάστασης του θεάτρου Δώρας Στράτου πρέπει να προβλεφθεί από τους μελετητές είσοδος για το κοινό και ο χώρος στο σύνολό του να αναδιαμορφωθεί και να αναδειχθεί. Ο υπάρχων χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων θα παραμείνει για τις ανάγκες των επισκεπτών του χώρου. Τα νέα ευρήματα της ανασκαφικής έρευνας της Α' ΕΠΚΑ υπαγορεύουν την απόφαση της κατεδάφισης του θεάτρου Μπαστιά, προκειμένου να ολοκληρωθεί η έρευνα, να αναπλασθεί και να αναδειχθεί ο χώρος όπου επισημάνθηκε συνέχεια της οδού Κοίλης και τα εκατέρωθεν ευρήματα.

Ως προς τις εισόδους, εκτός από την είσοδο (Ε1), η οποία καταργείται, οι άλλες παραμένουν στις θέσεις που προβλέπει η μελέτη, πλην της (Ε4), η οποία θα τοποθετηθεί χαμηλότερα, ώστε να μη βρίσκεται τόσο ψηλά σε σχέση με το λόφο και τα υπάρχοντα λαξεύματα και λείψανα. Επίσης η είσοδος (Ε3) μετατοπίζεται στην οδό Αποστόλου Παύλου, πλησίον της οδού Αιγινίτου, ώστε να δημιουργηθεί πρόσβαση η οποία θα συνδέει νοητά τον αρχαίο δρόμο που έρχεται από την αρχαία Αγορά και συνεχίζει προς το λόφο.

Ο κ. Σαβαλάνος ρωτά εάν από αρχαιολογικής άποψης είναι εφικτή η διαμόρφωση της εισόδου (Ε3) χαμηλά.

Ο κ. Ζιρώ απαντά ότι η μετατόπιση εξυπηρετεί λειτουργική και αρχαιολογική σκοπιμότητα, καθώς βρίσκεται επί αρχαίας διάβασης. Η

πρόκληση και η συμβολή της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας είναι να πετύχει τη δημιουργία μιας πρόσβασης πλάι από την αρχαία ανάβαση ώστε να μπορεί κανένας να οδεύσει δια της αρχαίας πορείας. Έτσι επιτυγχάνεται η αναβίωση της αρχαίας πορείας. Ως προς το θέμα της έδρασης του φυλακίου, μπορεί να γίνει σε χώρο ακριβώς δίπλα, στα δενδράκια επί της Αποστόλου Παύλου, χωρίς να προκληθεί ζημιά στα αρχαία. Το φυλάκιο δε θα εδραστεί επί φυσικού βράχου στο συγκεκριμένο σημείο. Θα πρέπει να μελετηθεί η έδρασή τους στην επίχωση που υπάρχει επί της οδού Αποστόλου Παύλου.

Η εισηγήτρια, όσον αφορά στην εγκατάσταση του φυλακίου στη συγκεκριμένη είσοδο, επισημαίνει ότι οι μελετητές πρέπει να αντιμετωπίσουν τη δυνατότητα τοποθέτησης του φυλακίου στο σημείο που υπάρχει επίχωση και όχι στο σημείο που υπάρχουν λαξεύματα.

Ως προς τη μορφή των φυλακίων, ο κ. Ζιρώ αναφέρει ότι πρέπει να μελετηθεί η μορφή των φυλακίων και να επιλεγούν υλικά απλά και λειτουργικά, τα οποία θα είναι ανθεκτικά στο χρόνο. Η εισηγήτρια συμπληρώνει ότι για τη μορφή των φυλακίων, τις κατασκευαστικές τους λεπτομέρειες και τα υλικά τους, πρέπει να συνταχθεί νέα μελέτη, όπου θα προβλέπεται απλούστερη μορφή και χρήση υλικών τα οποία θα αντέχουν στο χρόνο, αλλά θα ταιριάζουν και στο χώρο. Προτείνεται η μείωση στην ποικιλία των υλικών για να επιτευχθεί ομοιομορφία.

Ο κ. Σαβαλάνος αναφέρει ότι μολονότι ο ίδιος δεν συμφωνεί με την προτεινόμενη μορφή των φυλακίων, αναγνωρίζει ότι έχει γίνει προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας τύπος φυλακίου που θα χρησιμοποιηθεί παντού. Το ζητούμενο είναι να διαπιστωθεί εάν το Συμβούλιο είναι σύμφωνο με την ιδέα του κοινού τύπου φυλακίου.

Η Πρόεδρος παρεμβαίνει ενημερώνοντας ότι ο συντονισμός και η εναρμόνιση των στοιχείων των μελετών της Ενοποίησης αποτελεί θέμα της αμέσως επόμενης συνεδρίασης του ΚΑΣ, όπου θα εγκριθεί ή θα απορριφθεί η πρόταση της ομοιομορφίας των φυλακίων και πιθανώς θα ακουστούν και άλλες προτάσεις.

Συνεπώς η εισηγήτρια δηλώνει ότι το Συμβούλιο ως προς την οριστική γνωμοδότηση επί των φυλακίων επιφυλάσσεται, αναμένοντας τα αποτελέσματα της αυριανής συνεδρίασης του ΚΑΣ όπου θα συζητηθεί η εναρμόνιση όλων των μελετών σε επιμέρους σημεία.

Ός προς τα προτεινόμενα κιγκλιδώματα, ο κ. Μπούρας παρατηρεί ότι η διατομή τους πρέπει να απλουστευθεί.

Ο κ. Ζιρώ προτείνει τα κιγκλιδώματα να δένουν επί απλού τοιχίου, χωρίς να ενσωματώνονται με τον τρόπο που προτείνουν οι μελετητές. Να ενσωματώνονται σωληνώσεις και δίκτυα και να μην υπάρχουν μηχανικά σιφόνια απορροής ομβρίων στο πίσω μέρος των τοιχίων.

Η εισηγήτρια παρατηρεί ότι απορρίπτεται η υποβληθείσα μορφή του κιγκλιδώματος και το Συμβούλιο προτείνει την εκπόνηση και υποβολή νέας μελέτης.

Η κ. Φουντούκου παρατηρεί ότι στην παρούσα Συνεδρίαση έχουν υποβληθεί μόνον οι μελέτες για τις διαδρομές, την περιήραξη και για μεμονωμένα φυλάκια, τα οποία απορρίπτονται. Προτείνει την επανυποβολή συνολικής μελέτης, ώστε το ΚΑΣ να γνωμοδοτήσει «εφ' όλης της ύλης».

Ο κ. Σαβαλάνος παρατηρεί ότι μελέτες τόσο μεγάλης κλίμακας αδικούνται, διότι δεν είναι δυνατόν το ΚΑΣ να διαμορφώσει άποψη όταν λαμβάνει αποσπασματική εικόνα των προτάσεων. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται και κατανοεί απόλυτα το διαδικαστικό μέρος καθώς και την ανάγκη τήρησης χρονοδιαγραμμάτων, όμως προτείνει να θεσπισθεί για το μέλλον η παρουσίαση των μεγάλων, ολοκληρωμένων μελετών.

Η Πρόεδρος εκφράζει την άποψη ότι μελέτες με τόσο μεγάλο εύρος που καλύπτουν τόσα πεδία, είναι φυσικό να υποβάλλονται στο ΚΑΣ τεμαχισμένες επιλεκτικά, με προτεραιότητες μελέτης και έργου.

Ο κ. Ι. Κακούρης θεωρεί ότι η εξεταζόμενη μελέτη θα μπορούσε να εκπονηθεί από την Αρχαιολογική Υπηρεσία και το ΤΑΠ με ελάχιστη δαπάνη. Παράλληλα ένα ποσοστό της μελέτης θα είχε ήδη εκτελεσθεί με τη βοήθεια ωρομισθίων αρχιτεκτόνων. Κατόπιν τούτων παρακαλεί για λόγους συμβολικούς να θεωρηθεί απών, και να μην συμμετάσχει στην ψηφοφορία.

Ακολουθως κ. Ν. Βαλάκου διατυπώνει τη γνωμοδότηση ως εξής :

Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αφού έλαβε υπ' όψιν του τα ανωτέρω καθώς και τις διατάξεις του Κ.Ν. 5352/32 «Περί Αρχαιοτήτων» ομόφωνα γνωμοδοτεί υπέρ της έγκρισης της υποβληθείσας φάσης της μελέτης για τον αρχαιολογικό χώρο του Φιλοπάππου, με τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

1.Εγκρίνεται η προτεινόμενη οριοθέτηση του χώρου και η θέση της περίφραξης των τριών Δυτικών Λόφων της αρχαίας Αθήνας (Φιλοπάππου-Πνύκας-Νυμφών [Αστεροσκοπείου]).

Αναλυτικότερα:

α)Παραμένει εκτός περίφραξης το τμήμα στη βορειοανατολική πλευρά του χώρου, που περιλαμβάνει το ναΐσκο του Αγ. Κωνσταντίνου, το εστιατόριο ΔΙΟΝΥΣΟΣ, τον Αγ. Δημήτριο τον Λουμπαρδιάρη, το αναψυκτήριο και τα εκατέρωθεν αλσύλλια, όπως φαίνεται στο συνημμένο σχέδιο. Στη συνέχεια η περίφραξη θα ακολουθεί το βραχώδες πρανάς της Πνύκας και θα κατέρχεται στη δυτική πλευρά της οδού Αποστόλου Παύλου, όπου θα προσαρμόζεται στο όριο που χαράσσει η εγκεκριμένη πρόταση πεζοδρόμησης της οδού Αποστόλου Παύλου.

β)Στη συμβολή των οδών Αποστόλου Παύλου και Αιγινήτου εγκρίνεται η μετατόπιση της περίφραξης προς Ανατολάς, η οποία προβλέπεται στη μελέτη πεζοδρόμησης της οδού Αποστόλου Παύλου, προκειμένου να αναδειχθεί η άνοδος προς την Πνύκα.

γ)Εγκρίνεται να συμπεριληφθεί στη συνολική περίφραξη ο πρόβολος της Αγ. Μαρίας με το ιερό του Διός και ο λόφος των Νυμφών, εφόσον προηγουμένως επιλυθούν τα θέματα στάθμευσης και πρόσβασης των εργαζομένων στο Αστεροσκοπείο. Η υπάρχουσα νότια περίφραξη του Αστεροσκοπείου, εντός του αρχαιολογικού χώρου, μπορεί ως εκ τούτου να καταργηθεί.

δ)Κατά μήκος της περιφερειακής οδού και επί της οδού Ακταίου, όπου στη μελέτη προβλέπεται οριοθέτηση του χώρου μόνον με ζώνη πρασίνου, προτείνεται να τοποθετηθεί και ελαφρό κιγκλίδωμα,

12
13
δεδομένου ότι οι κλίσεις του βραχώδους πρανούς είναι σχετικά ομαλές και εύκολα προσβάσιμες.

ε) Να περιοριστεί ο αύλειος χώρος του Ι. Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος επί της οδού Απολλωνίου, στο απολύτως απαραίτητο εμβαδόν, σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας Α' ΕΠΚΑ, και να περιφραχθεί με ελαφρά κατασκευή, προκειμένου να συμπεριληφθούν στο έργο της Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας οι σημαντικότερες αρχαιότητες που βρίσκονται στην περιοχή.

στ) Στην περιοχή όπου υπάρχει αμφισβητούμενο ιδιοκτησιακό καθεστώς, δηλαδή πίσω από τα αυθαίρετα κτίσματα της οδού Λακκίου και στο πρώην Λατομείο Κωνσταντέλλου θα πρέπει να τοποθετηθεί προσωρινή εργοταξιακή περίφραξη έως ότου διευθετηθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς.

ζ) Δεν εγκρίνεται η καθαίρεση του υπάρχοντος αναλημματικού τοίχου και η αντικατάστασή του με νέο κατά μήκος όλης της νότιας πλευράς, επί των οδών Παναιτωλίου και Μουσών. Ο υπάρχων τοίχος θα διατηρηθεί και θα επισκευασθεί στα σημεία που έχει υποστεί βλάβη. Η απορροή των ομβρίων υδάτων και η διέλευση των Η/Μ δικτύων μπορούν να αντιμετωπισθούν ικανοποιητικά από τον υφιστάμενο αγωγό και την παράλληλη διέλευση των δικτύων.

η) Εγκρίνεται η κατάργηση της εσωτερικής περίφραξης του χώρου της Πνύκας, εφόσον σε συνεργασία με τον ΕΟΤ, απομακρυνθεί το «ΗΧΟΣ & ΦΩΣ» και οι εγκαταστάσεις του από το χώρο.

θ) Η εσωτερική περίφραξη του θεάτρου Δώρας Στράτου, θα καταργηθεί όταν αυτό μεταφερθεί στη νότια, λατομημένη περιοχή του λόφου Φιλοπάππου και προχωρήσει η ανάπλαση του χώρου. Εν τω μεταξύ το Ίδρυμα που χρησιμοποιεί το θέατρο πρέπει να προβεί στον στοιχειώδη ευπρεπισμό των εγκαταστάσεων.

2. Δεν εγκρίνεται η προυεινόμενη μορφή του κιγκλιδώματος περίφραξης. Η οριστική μελέτη για τη μορφή του κιγκλιδώματος της περίφραξης θα εκπονηθεί από τη ΔΑΑΜ σε συνεργασία με την αρμόδια Α' ΕΠΚΑ. Την κατασκευή της περίφραξης θα αναλάβει η ΕΑΧΑ ΑΕ.

3.α) Οι χώροι εξυπηρέτησης του κοινού που προβλέπονται στην είσοδο, η οποία εγκρίθηκε στη μελέτη πεζοδρόμησης της οδού Αποστόλου Παύλου, βόρεια από τις νησίδες Πικιώνη, δυτικά του λιθόστρωτου προς την Ακρόπολη, καθώς και στην αποβάθρα του ΔΙΟΝΥΣΟΥ και το αναψυκτήριο Λουμπαρδιάρη, κρίνονται επαρκείς.

Συνεπώς:

α) Δεν εγκρίνεται η κατασκευή του κτηρίου της εισόδου Ε1 με όλες τις προβλεπόμενες λειτουργίες του. Η είσοδος Ε1 θα μετατοπισθεί στη διασταύρωση των λιθοστρώτων προς το μνημείο Φιλοπάππου και Πνύκα και θα δημιουργηθούν μόνον δύο μικρές θύρες πρόσβασης στον περιφραγμένο χώρο, στα σημεία που αυτές σημειώνονται στο συνημμένο στο παρόν τοπογραφικό.

β) Δεν εγκρίνεται η χωροθέτηση της εισόδου Ε3. Η Ε3 πρέπει να μετατοπισθεί προς τη συμβολή των οδών Δ. Αιγινήτου και Αποστόλου Παύλου, όπου τοποθετείται η ανιούσα αρχαία οδός προς Πνύκα. Η ακριβής θέση του μικρού φυλακίου εισόδου να προσδιοριστεί σε

συνεργασία των μελετητών με την Α' ΕΠΚΑ, σε σημείο που δεν θα παρεμποδίζεται η θέαση προς την κλιτύ της Πνύκας.

γ) Η τελική χωροθέτηση της εισόδου Ε4 και του φυλακείου της, θα γίνει σε συσχετισμό με αναμενόμενη απόφαση του Δ.Σ. του Αστεροσκοπείου σχετικά με την πρόσβαση στο χώρο στάθμευσης του Αστεροσκοπείου.

δ) Εγκρίνεται η χωροθέτηση των υπολοίπων εισόδων ως εξής: Ε2 στο χώρο του θεάτρου Μπαστιά, νότια του Ι. Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, Ε5 στην οδό Μουσών, μεταξύ των οδών Λαλαίων και Ορλώφ, Ε6 στο χώρο εισόδου θεάτρου Δώρας Στράτου, πάνω στο βραχώδες πρανές, επί της οδού Ακταίου και Ε7 δυτικά του Αστεροσκοπείου, επί της οδού Ακταίου.

ε) Δεν εγκρίνονται τα προταθέντα σχέδια κτηρίων εισόδου και φυλακείων. Όπου απαιτούνται αυτά, κατά τα ανωτέρω, θα μελετηθούν από τις Υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ.

4. Όσον αφορά στις διαδρομές εντός του αρχαιολογικού χώρου:

I. «ΔΙΑΔΡΟΜΗ Α» (η δια Κοίλης οδός)

α) Δεν εγκρίνεται η πορεία της «οδού Α». Αντ' αυτής, με μελέτη της Α' ΕΠΚΑ θα διαμορφωθεί όδευση παράλληλη με υπάρχον χωμάτινο μονοπάτι, το οποίο βρίσκεται παράλληλα με την αρχαία οδό.

Επίσης δεν εγκρίνεται η εγκάρσια γέφυρα στο μέσον του αποκαλυφθέντος τμήματος της αρχαίας οδού.

β) Η τελική διαμόρφωση της οδού στην περιοχή του θεάτρου Μπαστιά θα καθορισθεί με μελέτη της Α' ΕΠΚΑ, μετά την καθαίρεση του ημιτελούς θεάτρου και την ανάπλαση του τοπίου, προκειμένου να αναδειχθούν τα νέα σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα από την έρευνα εκατέρωθεν του θεάτρου.

II. «ΔΙΑΔΡΟΜΗ Β»

α) Εγκρίνεται η προτεινόμενη περιμετρική όδευση της Πνύκας ως προς τη χάραξη και την επιλογή του υλικού επίστρωσης, στο οποίο θα ενσωματωθούν τα Η/Μ δίκτυα.

β) Δεν εγκρίνεται η σκληρή επίστρωση με λιθόστρωτο ή κουρασάνι με εποξειδικά πρόσμεικτα στο άνοιγμα της Πνύκας και πάνω στο Διατείχισμα. Η φυσική διάβαση από το πρότυλο των στοών παραμένει ως έχει.

III. «ΔΙΑΔΡΟΜΗ Γ»

Εγκρίνεται η προτεινόμενη διαδρομή, εκτός από το τμήμα στην περιοχή του θεάτρου Δώρα Στράτου, το οποίο θα αντιμετωπισθεί όταν υλοποιηθεί η μεταφορά του θεάτρου σε άλλη θέση.

5. Το Συμβούλιο εμμένει στην προηγούμενη γνωμοδότησή του, να εκπονηθεί μελέτη ανάδειξης του περιβάλλοντος χώρου του ναϊδρίου του Αγ. Δημητρίου και αποκατάστασης του αναψυκτηρίου, σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας 1^{ης} Εφορείας Νεοτέρων Μνημείων.

Στην εν λόγω μελέτη θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εξής παρατηρήσεις:

α) Να προβλεφθεί η κατάρνηση των αυθαιρέτων περιφράξεων προς βορράν, οι οποίες εγκλωβίζουν το Διατείχισμα.

β) Να μελετηθεί χωροθέτηση νέων χώρων υγιεινής, αφού ληφθούν υπόψη οι αρχαίες οδοί και το μικρό παρόδιο ιερό του Διπύλου στην περιοχή.

6. Δεν εγκρίνεται η ανέγερση Περιβαλλοντικού Περιπτέρου στο λατομημένο χώρο στη ΝΔ πλαγιά του λόφου του Φιλοπάππου. Να μελετηθεί η διαμόρφωση του εν λόγω χώρου για υπαίθριες εκθέσεις έργων τέχνης με αναστρέψιμες κατασκευές.

7. Δεν εγκρίνεται η δημιουργία Πληροφοριακού Κέντρου στο χώρο του μεγάλου ορύγματος έμπροσθεν του θεάτρου Μπαστιά. Θα εκπονηθεί μελέτη αποκατάστασης του χώρου, όπως αναφέρθηκε ήδη στην παράγραφο 4ιβ.

8. Δεν εγκρίνονται οι προτεινόμενοι χώροι θέασης. Το θέμα θα αντιμετωπισθεί από την Α' ΕΠΚΑ.

9. Εγκρίνεται η δημιουργία χώρου στάσης μέχρι και δεκαέξι (16) τουριστικών λεωφορείων για αποβίβαση και επιβίβαση των επισκεπτών της Ακρόπολης παραπλεύρως του εστιατορίου ΔΙΟΝΥΣΟΣ. Στον ίδιο χώρο να δημιουργηθεί χώρος στάθμευσης δεκαπέντε (15) ιδιωτικών αυτοκινήτων, καθώς και χώροι υγιεινής (10 ανδρών-γυναικών και 2 για ΑΜΚ), η ακριβής χωροθέτηση των οποίων θα ορισθεί ύστερα από δοκιμαστικές ανασκαφικές τομές που θα γίνουν από την Α' ΕΠΚΑ.

10. Να υποβληθούν μελέτες εφαρμογής και τεύχη δημοπράτησης μόνο για τα αντικείμενα των σημείων 5, 6 και 9 της γνωμοδότησης και για τα δίκτυα ΗΜΧ εγκαταστάσεων στον αρχαιολογικό χώρο, με μέριμνα της ΕΑΧΑ ΑΕ. Και με την εποπτεία των αρμοδίων υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ-ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΚΟΜΒΟΥ

Ακριβές Φωτοαντίγραφο
του πρωτοτύπου που βρίσκεται
στο Αρχείο της Υπηρεσίας μας.

Αθήνα..... 7. 7. 2004



Προϊσταμένη του τμήματος
της Γραμματείας ΚΑΣ
n-a-a

Μαρία Λαγογιάννη
Αρχαιολόγος με βαθμό Α'